Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

6 päivänä marraskuuta 2018 *

Muutoksenhaku – Valtiontuet – Päätös, jossa sisämarkkinoille soveltumattoman tuen takaisinperiminen todetaan mahdottomaksi – Päätös, jossa todetaan, ettei kyseessä ole valtiontuki – Valtiontuen saajien kilpailijoiden nostama kumoamiskanne – Tutkittavaksi ottaminen – Sääntelytoimi, joka ei edellytä täytäntöönpanotoimenpiteitä – Yksityistä suoraan koskeva toimi – Täydellisen mahdottomuuden käsite, joka koskee sisämarkkinoille soveltumattoman valtiontuen takaisinperimistä – Valtiontuen käsite – Yrityksen ja taloudellisen toiminnan käsitteet

Yhdistetyissä asioissa C-622/16 P–C-624/16 P,

joissa on kyse kolmesta Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklaan perustuvasta valituksesta, jotka on pantu vireille 25.11.2016,

Scuola Elementare Maria Montessori Srl, kotipaikka Rooma (Italia), edustajinaan E. Gambaro ja F. Mazzocchi, avvocati,

valittajana,

ja jossa muina osapuolina ovat

Euroopan komissio, asiamiehinään D. Grespan, P. Stancanelli ja F. Tomat,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

Italian tasavalta, asiamiehenään G. Palmieri, avustajinaan G. De Bellis ja S. Fiorentino, avvocati dello Stato,

väliintulijana ensimmäisessä oikeusasteessa (C-622/16 P),

Euroopan komissio, asiamiehinään P. Stancanelli, D. Grespan ja F. Tomat,

valittajana,

ja jossa muina osapuolina ovat

Scuola Elementare Maria Montessori Srl, kotipaikka Rooma, edustajinaan E. Gambaro ja F. Mazzocchi, avvocati,

kantajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

Italian tasavalta, asiamiehenään G. Palmieri, avustajinaan G. De Bellis ja S. Fiorentino, avvocati dello Stato,

väliintulijana ensimmäisessä oikeusasteessa (C-623/16 P),

ja

Euroopan komissio, asiamiehinään P. Stancanelli, D. Grespan ja F. Tomat,

valittajana,

ja jossa muina osapuolina ovat

Pietro Ferracci, kotipaikka San Cesareo (Italia),

kantajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

Italian tasavalta, asiamiehenään G. Palmieri, avustajinaan G. De Bellis ja S. Fiorentino, avvocati dello Stato,

väliintulijana ensimmäisessä oikeusasteessa (C-624/16 P),

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti R. Silva de Lapuerta, jaostojen puheenjohtajat J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, A. Prechal, T. von Danwitz (esittelevä tuomari) ja C. Toader sekä tuomarit D. Šváby, M. Berger, C. G. Fernlund ja C. Vajda,

julkisasiamies: M. Wathelet,

kirjaaja: hallintovirkamies V. Giacobbo-Peyronnel,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 6.2.2018 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 11.4.2018 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Scuola Elementare Maria Montessori Srl ja Euroopan komissio vaativat asioissa C-622/16 P ja C-623/16 P tekemissään valituksissa unionin tuomioistuinta kumoamaan 15.9.2016 annetun tuomion Scuola Elementare Maria Montessori v. komissio (T-220/13, ei julkaistu, EU:T:2016:484), jolla unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi perusteettomana Scuola Elementare Maria Montessorin nostaman kanteen, jossa vaadittiin valtiontuesta SA.20829 (C 26/2010, ex NN 43/2010 (ex CP 71/2006)), ei-kaupallisten yhteisöjen tiettyihin tarkoituksiin käyttämille kiinteistöille myönnettävää vapautusta kunnallisesta kiinteistöverosta koskeva säännöstö, jonka Italia on toteuttanut, 19.12.2012 annetun komission päätöksen 2013/284/EU (EUVL 2013, L 166, s. 24; jäljempänä riidanalainen päätös) kumoamista.

2 Komissio vaatii asiassa C-624/16 P tekemällään valituksella unionin tuomioistuinta kumoamaan 15.9.2016 annetun tuomion Ferracci v. komissio (T-219/13, EU:T:2016:485), jolla unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi perusteettomana Pietro Ferraccin riidanalaisesta päätöksestä nostaman kumoamiskanteen.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 [SEUT 108] artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22.3.1999 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 (EYVL 1999, L 83, s. 1) 1 artiklan d alakohdan mukaan ”tukiohjelmalla” tarkoitetaan ”säädöstä tai päätöstä, jonka perusteella yksittäisiä tukia voidaan myöntää yrityksille, jotka määritellään säädöksessä tai päätöksessä yleisesti ja käsitteellisesti ilman, että edellytetään muita täytäntöönpanotoimenpiteitä, sekä säädöstä tai päätöstä, jonka perusteella erityiseen hankkeeseen liittymätöntä tukea voidaan myöntää yhdelle tai useammalle yritykselle toistaiseksi ja/tai rajoittamaton määrä”.

4 Kyseisen asetuksen 14 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Sääntöjenvastaista tukea koskevissa kielteisissä päätöksissä komissio päättää, että asianomaisen jäsenvaltion on toteutettava kaikki tarpeelliset toimenpiteet tuen perimiseksi takaisin tuensaajalta, jäljempänä ’takaisinperimistä koskeva päätös’. Komissio ei saa vaatia tuen takaisinperimistä, jos tämä olisi yhteisön lainsäädännön jonkin yleisen periaatteen vastaista.”

Asioiden taustat

5 Asioiden taustat, sellaisina kuin ne käyvät ilmi 15.9.2016 annetun tuomion Scuola Elementare Maria Montessori v. komissio (T-220/13, ei julkaistu, EU:T:2016:484) ja 15.9.2016 annetun tuomion Ferracci v. komissio (T-219/13, EU:T:2016:485) (jäljempänä yhdessä valituksenalaiset tuomiot) 1–20 kohdasta, voidaan tätä oikeudenkäyntimenettelyä varten tiivistää seuraavasti.

6 Ferracci omistaa Bed & Breakfast -majoitusliikkeen, jossa on kaksi huonetta. Scuola Elementare Maria Montessori on yksityinen oppilaitos. Ne tekivät vuosina 2006 ja 2007 komissiolle kantelut siitä, että yhtäältä Italian tasavallan tekemä muutos, jolla muutettiin kunnallista kiinteistöveroa (Imposta comunale sugli immobili, jäljempänä kiinteistövero) koskevan kansallisen säännöstön soveltamisalaa, ja toisaalta tuloverosäännösten koonnoksen (Testo unico delle imposte sui redditi) 149 §:n 4 momentti olivat sisämarkkinoille soveltumatonta valtiontukea.

7 Kiinteistöveron soveltamisalan muutoksella pyrittiin lähinnä vahvistamaan, että kiinteistöverovapautusta, joka oli myönnetty vuodesta 1992 lähtien ei-kaupallisille yhteisöille, jotka harjoittivat kyseisissä kiinteistöissään yksinomaan sosiaaliturvaan, sosiaali- ja terveydenhuoltoon, koulutukseen, majoitukseen, kulttuuriin, virkistykseen ja urheiluun sekä uskontoon ja uskonnollisten menojen järjestämiseen liittyvää toimintaa, oli tulkittava siten, että sitä sovellettiin kyseiseen toimintaan myös ”riippumatta sen mahdollisesta kaupallisuudesta”. Tuloverosäännösten koonnoksen 149 §:n 4 momentissa säädetyt perusteet, jotka koskivat kaikkia muita yhteisöjä ja joiden täyttyessä yhteisö menetti asemansa ei-kaupallisena yhteisönä, eivät koskeneet kirkollisia yhteisöjä, jotka olivat siviilioikeudellisia oikeushenkilöitä, eivätkä amatööriurheiluseuroja.

8 Komissio päätti 12.10.2010 aloittaa SEUT 108 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun muodollisen tutkintamenettelyn, joka koski yhtäältä vapautusta kiinteistöverosta ja toisaalta tuloverosäännösten koonnoksen 149 §:n 4 momenttia.

9 Italian viranomaiset ilmoittivat 15.2.2012 komissiolle, että ne aikoivat antaa kunnallisesta kiinteistöverotuksesta uudet säännöt ja että kiinteistöverosta myönnettävä vapautus oli korvattu 1.1.2012 lukien vapautuksella, josta säädettiin uudessa yhtenäistä kiinteistöveroa (Imposta municipale unica, jäljempänä yhtenäinen kiinteistövero) koskevassa säännöstössä. Nämä säännöt hyväksyttiin 19.11.2012.

10 Komissio teki 19.12.2012 riidanalaisen päätöksen, jossa se ensinnäkin totesi, että ei-kaupallisille yhteisöille, jotka harjoittivat kiinteistöissään tietynlaista toimintaa kiinteistöverosäännöstön mukaisesti, myönnetty vapautus merkitsi Italian tasavallan SEUT 108 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua sääntöjenvastaisesti toteuttamaa valtiontukea, joka ei soveltunut sisämarkkinoille. Tämän jälkeen komissio arvioi, että tarkasteltavan tapauksen erityispiirteiden vuoksi Italian tasavallan oli täysin mahdotonta periä takaisin sääntöjenvastaisesti myönnettyjä tukia, joten komissio ei riidanalaisessa päätöksessä määrännyt niitä takaisinperittäviksi. Lopuksi komissio totesi, että tuloverosäännösten koonnoksen 149 §:n 4 momentti ja yhtenäistä kiinteistöveroa koskevassa uudessa säännöstössä säädetty vapautus eivät olleet SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.

Kanteet unionin yleisessä tuomioistuimessa ja valituksenalaiset tuomiot

11 Ferracci ja Scuola Elementare Maria Montessori nostivat kumpikin unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 16.4.2013 jättämillään kannekirjelmillä kanteet, joissa vaadittiin riidanalaisen päätöksen kumoamista siltä osin kuin komissio oli päätöksessä todennut, että Italian viranomaisten oli mahdotonta periä sääntöjenvastaisina ja sisämarkkinoille soveltumattomina pidettyjä tukia takaisin (jäljempänä riidanalaisen päätöksen ensimmäinen osa), että tuloverosäännösten koonnoksen 149 §:n 4 momentti ei ollut valtiontukea (jäljempänä riidanalaisen päätöksen toinen osa) ja että sama koski yhtenäistä kiinteistöveroa koskevaa uutta säännöstä (jäljempänä riidanalaisen päätöksen kolmas osa).

12 Komissio esitti unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 17.7.2013 toimittamillaan asiakirjoilla oikeudenkäyntiväitteitä, jotka unionin yleinen tuomioistuin päätti 29.10.2014 antamallaan määräyksellä käsitellä pääasian yhteydessä.

13 Valituksenalaisissa tuomioissa unionin yleinen tuomioistuin katsoi, että kanteet voitiin ottaa tutkittaviksi SEUT 263 artiklan neljännen kohdan kolmannen osan perusteella, koska riidanalainen päätös on sääntelytoimi, joka koskee Ferraccia ja Scuola Elementare Maria Montessoria suoraan ja joka ei edellytä täytäntöönpanotoimenpiteitä heihin nähden. Asiakysymysten osalta unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi molemmat kanteet.

Oikeudenkäynti unionin tuomioistuimessa ja asianosaisten vaatimukset

14 Scuola Elementare Maria Montessori vaatii asiassa C-622/16 P tekemässään valituksessa, että unionin tuomioistuin

– kumoaa unionin yleisen tuomioistuimen 15.9.2016 antaman tuomion Scuola Elementare Maria Montessori v. komissio (T-220/13, ei julkaistu, EU:T:2016:484) ja tämän seurauksena kumoaa riidanalaisen päätöksen siltä osin kuin komissio ei määrännyt vapautuksena kiinteistöverosta myönnettyä tukea takaisinperittäväksi sekä siltä osin kuin komissio katsoi, että toimet, jotka koskevat vapautusta yhtenäisestä kiinteistöverosta, eivät kuulu SEUT 107 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan,

– joka tapauksessa kumoaa tuomion niiden valitusperusteiden johdosta, joiden unionin tuomioistuin katsoo olevan perusteltuja ja jotka se hyväksyy, ja

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut molemmissa oikeusasteissa.

15 Komissio vaatii Italian tasavallan tukemana, että unionin tuomioistuin

– hylkää valituksen kokonaisuudessaan, ja

– velvoittaa valittajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut käsiteltävässä asiassa ja ensimmäisessä oikeusasteessa.

16 Komissio vaatii asioissa C-623/16 P ja C-624/16 P tekemissään valituksissa Italian tasavallan tukemana, että unionin tuomioistuin

– kumoaa valituksenalaiset tuomiot siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin totesi, että ensimmäisessä oikeusasteessa nostetut kanteet voitiin ottaa tutkittavaksi SEUT 263 artiklan neljännen kohdan kolmannen osan perusteella,

– toteaa, että kanteet on jätettävä tutkimatta SEUT 263 artiklan neljännen kohdan toisen ja kolmannen osan nojalla, ja hylkää ne näin ollen kokonaisuudessaan, ja

– velvoittaa Ferraccin ja Scuola Elementare Maria Montessorin korvaamaan komission oikeudenkäyntikulut sekä unionin yleisessä tuomioistuimessa että käsiteltävässä asiassa.

17 Scuola Elementare Maria Montessori vaatii, että unionin tuomioistuin

– hylkää komission asiassa C-623/16 P tekemän valituksen ja vahvistaa 15.9.2016 annetun tuomion Scuola Elementare Maria Montessori v. komissio (T-220/13, ei julkaistu, EU:T:2016:484) siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin katsoi kyseisessä tuomiossa, että Scuola Elementare Maria Montessorin riidanalaisesta päätöksestä nostama kanne voitiin ottaa tutkittavaksi, ja

– velvoittaa komission korvaamaan käsiteltävän asian oikeudenkäyntikulut.

18 Unionin tuomioistuimen presidentin 11.4.2017 tekemällä päätöksellä asiat C-622/16 P–C-624/16 P yhdistettiin suullista käsittelyä ja tuomion antamista varten.

Komission valitukset asioissa C-623/16 P ja C-624/16 P

19 Valitustensa tueksi asioissa C-623/16 P ja C-624/16 P komissio vetoaa Italian tasavallan tukemana yhteen ainoaan valitusperusteeseen, joka jakautuu kolmeen osaan ja jossa komissio väittää, että unionin yleinen tuomioistuin tulkitsi ja sovelsi virheellisesti kaikkia kolmea SEUT 263 artiklan neljännen kohdan kolmannessa osassa säädettyä kumulatiivista edellytystä.

Ensimmäinen osa

Asianosaisten lausumat

20 Komissio väittää, että riidanalaisen päätöksen luokittelemista sääntelytoimeksi rasittavat oikeudelliset virheet. Ensinnäkin unionin yleinen tuomioistuin totesi virheellisesti, että kaikki yleisesti sovellettavat toimet, joita ei ole hyväksytty lainsäätämisjärjestyksessä, ovat välttämättä sääntelytoimia. Toiseksi unionin yleinen tuomioistuin määritteli riidanalaisen päätöksen virheellisesti sääntelytoimeksi sillä perusteella, että sen kohteena olleet kansalliset toimenpiteet olivat yleisesti sovellettavia. Kolmanneksi unionin yleisen tuomioistuimen ei ainakaan olisi pitänyt todeta, että riidanalaisen päätöksen kaikki kolme osaa olivat yleisesti sovellettavia, koska riidanalaisen päätöksen ensimmäinen osa koski rajoitettua henkilöpiiriä.

21 Scuola Elementare Maria Montessori kiistää nämä perustelut.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

22 Aluksi on huomautettava, että Lissabonin sopimuksella SEUT 263 artiklan neljänteen kohtaan lisättiin kolmas osa, jossa lievennetään luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden nostamien kumoamiskanteiden tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä. Kyseisen osan mukaan luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden nostamien kumoamiskanteiden tutkittavaksi ottaminen ei edellytä sitä, että toimi koskee niitä erikseen, vaan siinä otetaan käyttöön kyseinen oikeussuojakeino sellaisten sääntelytoimien osalta, jotka eivät edellytä täytäntöönpanotoimenpiteitä ja jotka koskevat kantajaa suoraan (ks. vastaavasti tuomio 3.10.2013, Inuit Tapiriit Kanatami ym. v. parlamentti ja neuvosto, C-583/11 P, EU:C:2013:625, 57 kohta).

23 Käsitteen ”sääntelytoimi” osalta unionin tuomioistuin on jo todennut, että sen ulottuvuus on suppeampi kuin sen SEUT 263 artiklan neljännen kohdan ensimmäisessä ja toisessa osassa tarkoitetun käsitteen ”toimi” ulottuvuus ja se koskee yleisesti sovellettavia toimia lainsäätämisjärjestyksessä hyväksyttyjä toimia lukuun ottamatta (ks. vastaavasti tuomio 3.10.2013, Inuit Tapiriit Kanatami ym. v. parlamentti ja neuvosto, C-583/11 P, EU:C:2013:625, 58–61 kohta).

24 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 26 kohdassa, komission tulkintaa, jonka mukaan on olemassa riidanalaisen päätöksen kaltaisia yleisesti sovellettavia toimia, joita ei ole hyväksytty lainsäätämisjärjestyksessä ja jotka eivät kuulu SEUT 263 artiklan neljännen kohdan kolmannessa osassa tarkoitetun sääntelytoimen käsitteen piiriin, ei voida hyväksyä. Tälle tulkinnalle ei löydy tukea kyseisen määräyksen sanamuodosta, syntyhistoriasta eikä sen tavoitteesta.

25 Siltä osin kuin on ensinnäkin kyse mainitun määräyksen sanamuodosta, siinä viitataan yleisellä tasolla sääntelytoimiin, eikä se sisällä mainintaa, jonka mukaan viittauksella tarkoitettaisiin ainoastaan kyseisten toimien tiettyjä lajeja tai alaluokkia.

26 Toiseksi kyseisen määräyksen syntyhistorian osalta Euroopan perustuslakia koskevan sopimusehdotuksen III-365 artiklan 4 kohdan, jonka sisältö on otettu samaa sanamuotoa käyttäen SEUT 263 artiklan neljänteen kohtaan, valmisteluasiakirjoista ilmenee, että lisäämällä tähän määräykseen kolmas osa pyrittiin laajentamaan kumoamiskanteen tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden osalta ja että rajoitettu lähestymistapa oli tarkoitus säilyttää yleisesti sovellettavista toimista yksinomaan lainsäätämisjärjestyksessä hyväksyttyjen toimien osalta (ks. mm. Eurooppa-valmistelukunnan sihteeristö, unionin tuomioistuimen toimintaa käsittelevän työryhmän loppuraportti, 25.3.2003 (CONV 636/03, 22 kohta) ja puheenjohtajiston muistio, 12.5.2003 (CONV 734/03, s. 20)).

27 Lopuksi SEUT 263 artiklan neljännen kohdan kolmannen osan tavoitteena on – kuten tämän tuomion 22, 23 ja 26 kohdasta ilmenee – lieventää luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden muista yleisesti sovellettavista toimista kuin lainsäätämisjärjestyksessä hyväksytyistä toimista nostamien kumoamiskanteiden tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä. Muiden yleisesti sovellettavien toimien kuin lainsäätämisjärjestyksessä hyväksyttyjen toimien tiettyjen lajien tai alaluokkien jättäminen kyseisen määräyksen soveltamisalan ulkopuolelle olisi tämän tavoitteen vastaista.

28 Näin ollen on katsottava, että SEUT 263 artiklan neljännen kohdan kolmannessa osassa tarkoitettu sääntelytoimen käsite kattaa kaikki yleisesti sovellettavat toimet, joita ei ole hyväksytty lainsäätämisjärjestyksessä. Koska riidanalainen päätös ei ole lainsäätämisjärjestyksessä hyväksytty toimi, unionin yleinen tuomioistuin ei tehnyt oikeudellista virhettä – tutkiessaan sitä, ovatko mainitun päätöksen kolme osaa sääntelytoimia –, kun se tyytyi arvioimaan, ovatko kyseiset osat yleisesti sovellettavia.

29 Tältä osin on toiseksi huomautettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan toimi on yleisesti sovellettava, jos sitä sovelletaan objektiivisesti määritellyissä tilanteissa ja jos sen oikeusvaikutukset kohdistuvat yleisesti ja abstraktisti määriteltyihin henkilöryhmiin (tuomio 11.7.1968, Zuckerfabrik Watenstedt v. neuvosto, 6/68, EU:C:1968:43, s. 605; tuomio 15.1.2002, Libéros v. komissio, C-171/00 P, EU:C:2002:17, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 17.3.2011, AJD Tuna, C-221/09, EU:C:2011:153, 51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

30 Asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan d alakohdan mukaan ”tukiohjelmalla” tarkoitetaan ”säädöstä tai päätöstä, jonka perusteella yksittäisiä tukia voidaan myöntää yrityksille, jotka määritellään säädöksessä tai päätöksessä yleisesti ja käsitteellisesti ilman, että edellytetään muita täytäntöönpanotoimenpiteitä, sekä säädöstä tai päätöstä, jonka perusteella erityiseen hankkeeseen liittymätöntä tukea voidaan myöntää yhdelle tai useammalle yritykselle toistaiseksi ja/tai rajoittamaton määrä”.

31 Siltä osin kuin on kyse SEUT 263 artiklan neljännen kohdan toisesta osasta, unionin tuomioistuin on toistuvasti todennut, että valtiontukia koskevat komission päätökset, joiden tarkoituksena on hyväksyä tai kieltää kansallinen säännöstö, ovat yleisesti sovellettavia. Tämä yleinen sovellettavuus seuraa siitä, että tällaiset päätökset koskevat objektiivisesti määriteltyjä tilanteita ja niiden oikeusvaikutukset kohdistuvat yleisesti ja abstraktisti määriteltyyn henkilöryhmään (ks. vastaavasti tuomio 22.12.2008, British Aggregates v. komissio, C-487/06 P, EU:C:2008:757, 31 kohta; tuomio 17.9.2009, komissio v. Koninklijke FrieslandCampina, C-519/07 P, EU:C:2009:556, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 28.6.2018, Lowell Financial Services v. komissio, C-219/16 P, ei julkaistu, EU:C:2018:508, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

32 Kyseistä oikeuskäytäntöä voidaan soveltaa SEUT 263 artiklan neljännen kohdan kolmannen osan tarkasteluun, kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 48 ja 49 kohdassa todennut. Se, onko toimi yleisesti sovellettava vai ei, johtuu toimen objektiivisesta ominaisuudesta, joka ei voi vaihdella SEUT 263 artiklan neljännen kohdan eri osien perusteella. Lisäksi tulkinta, jonka mukaan toimi voisi samanaikaisesti olla yleisesti sovellettava SEUT 263 artiklan neljännen kohdan toisen osan mukaan mutta muu kuin yleisesti sovellettava SEUT 263 artiklan neljännen kohdan kolmannen osan mukaan, olisi vastoin tavoitetta, jolla viimeksi mainitun määräyksen lisäämistä perusteltiin, eli tavoitetta lieventää luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden nostamien kumoamiskanteiden tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä.

33 Näin ollen unionin yleinen tuomioistuin ei tehnyt oikeudellista virhettä katsoessaan, että riidanalaisen päätöksen toinen ja kolmas osa ovat yleisesti sovellettavia.

34 Kolmanneksi, siltä osin kuin on kyse riidanalaisen päätöksen ensimmäisestä osasta, on totta, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan takaisinperintämääräys koskee erikseen kyseisen tukiohjelman edunsaajia, sillä ne ovat tällaisen määräyksen antamisesta lähtien alttiina sille riskille, että niiden saamat edut peritään takaisin, ja kuuluvat tämän vuoksi suljettuun piiriin (ks. vastaavasti tuomio 19.10.2000, Italia ja Sardegna Lines v. komissio, C-15/98 ja C-105/99, EU:C:2000:570, 33–35 kohta; tuomio 29.4.2004, Italia v. komissio, C-298/00 P, EU:C:2004:240, 39 kohta ja tuomio 9.6.2011, Comitato ”Venezia vuole vivere” ym. v. komissio, C-71/09 P, C-73/09 P ja C-76/09 P, EU:C:2011:368, 56 kohta).

35 Toisin kuin komissio väittää, kyseisestä oikeuskäytännöstä ei voida kuitenkaan päätellä, ettei riidanalaisen päätöksen ensimmäinen osa ole yleisesti sovellettava ja siten sääntelytoimi.

36 Mainitusta oikeuskäytännöstä näet ilmenee, että se seikka, että kyseinen osa koskee erikseen kyseessä olevan tukiohjelman edunsaajien suljettua piiriä, ei estä pitämästä kyseistä osaa yleisesti sovellettavana edellyttäen, että sitä sovelletaan objektiivisesti määritellyissä tilanteissa ja sen oikeusvaikutukset kohdistuvat yleisesti ja abstraktisti määriteltyihin henkilöryhmiin.

37 Tästä on kyse käsiteltävässä asiassa.

38 Koska komissio katsoi riidanalaisen päätöksen ensimmäisessä osassa, ettei vapautuksena kiinteistöverosta myönnettyjä tukia ollut aihetta määrätä takaisinperittäviksi, vaikka ne olivat sääntöjenvastaisia ja sisämarkkinoille soveltumattomia, tällä päätöksellä on sellainen vaikutus, että kyseisestä vapautuksesta muodostuvan yleisen ja abstraktin toimenpiteen kilpailunvastaiset vaikutukset säilyvät suhteessa tuensaajien kilpailijoihin, joita on rajoittamaton määrä. Näin ollen kyseistä päätöstä sovelletaan objektiivisesti määritellyissä tilanteissa ja sen oikeusvaikutukset kohdistuvat yleisesti ja abstraktisti määriteltyihin henkilöryhmiin.

39 Tästä seuraa, että unionin yleinen tuomioistuin on perustellusti todennut, että riidanalaisen päätöksen ensimmäinen osa on yleisesti sovellettava. Tämän vuoksi komission tekemien valitusten ainoan valitusperusteen ensimmäinen osa on hylättävä.

Toinen osa

Asianosaisten lausumat

40 Komissio väittää, että unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen, kun se päätteli, että toimi koskee Ferraccia ja Scuola Elementare Maria Montessoria suoraan pelkästään sen perusteella, että nämä saattaisivat mahdollisesti olla kilpailutilanteessa kyseessä olevien kansallisten toimenpiteiden edunsaajien kanssa. Unionin yleisen tuomioistuimen lähestymistapa on ristiriidassa unionin tuomioistuimen 28.4.2015 antamassaan tuomiossa T & L Sugars ja Sidul Açúcares v. komissio (C-456/13 P, EU:C:2015:284) ja 17.9.2015 antamassaan tuomiossa Confederazione Cooperative Italiane ym. v. Anicav ym. (C-455/13 P, C-457/13 P ja C-460/13 P, ei julkaistu, EU:C:2015:616) omaksuman lähestymistavan kanssa. Sen osoittamiseksi, että toimi koskee kantajaa suoraan, kantajan on näytettävä, että riidanalaisella toimella on tarpeeksi konkreettinen vaikutus tämän tilanteeseen.

41 Scuola Elementare Maria Montessori kiistää nämä perustelut.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

42 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kahden kriteerin on täytyttävä kumulatiivisesti sen edellytyksen osalta, jonka mukaan kanteen kohteena olevan päätöksen on koskettava suoraan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä SEUT 263 artiklan neljännessä kohdassa tarkoitetulla tavalla, eli ensinnäkin, että riidanalaisella toimenpiteellä on välittömiä vaikutuksia yksityisen oikeusasemaan, ja toiseksi, ettei se jätä niille, joille se on osoitettu ja joiden tehtävänä on sen täytäntöönpano, ollenkaan harkintavaltaa, jolloin täytäntöönpano on luonteeltaan puhtaasti automaattista ja perustuu yksinomaan unionin lainsäädäntöön eikä edellytä välissä olevien sääntöjen soveltamista (tuomio 5.5.1998, Glencore Grain v. komissio, C-404/96 P, EU:C:1998:196, 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; tuomio 13.10.2011, Deutsche Post ja Saksa v. komissio, C-463/10 P ja C-475/10 P, EU:C:2011:656, 66 kohta ja määräys 19.7.2017, Lysoform Dr. Hans Rosemann ja Ecolab Deutschland v. ECHA, C-666/16 P, ei julkaistu, EU:C:2017:569, 42 kohta).

43 Erityisesti valtiontukisääntöjen osalta on korostettava, että kyseisten sääntöjen tarkoituksena on kilpailun säilyttäminen (ks. vastaavasti tuomio 15.6.2006, Air Liquide Industries Belgium, C-393/04 ja C-41/05, EU:C:2006:403, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 17.7.2008, Essent Netwerk Noord ym., C-206/06, EU:C:2008:413, 60 kohta). Näin ollen siitä, että kyseisellä alalla komission päätöksessä ei puututa kansallisten toimenpiteiden vaikutuksiin, jotka kantajan komissiolle tekemän kantelun mukaan eivät olleet kyseessä olevan tavoitteen mukaisia ja asettivat kantajan epäedulliseen kilpailutilanteeseen, voidaan päätellä, että kyseisellä päätöksellä on välittömiä vaikutuksia kantajan oikeusasemaan ja erityisesti EUT-sopimuksen valtiontukia koskeviin määräyksiin perustuvaan oikeuteen olla kärsimättä vääristyneestä kilpailusta kansallisten toimenpiteiden vuoksi (ks. vastaavasti tuomio 28.1.1986, Cofaz ym. v. komissio, 169/84, EU:C:1986:42, 30 kohta).

44 Nyt käsiteltävässä asiassa – siltä osin kuin on kyse ensimmäisestä niistä kahdesta kriteeristä, jotka mainitaan tämän tuomion 42 kohdassa – unionin yleinen tuomioistuin katsoi 15.9.2016 antamansa tuomion Scuola Elementare Maria Montessori v. komissio (T-220/13, ei julkaistu, EU:T:2016:484) 42 kohdassa ja 15.9.2016 antamansa tuomion Ferracci v. komissio (T-219/13, EU:T:2016:485) 45 kohdassa, että kyseinen kriteeri täyttyi, koska Ferraccin ja Scuola Elementare Maria Montessorin tarjoamat palvelut olivat samankaltaisia kuin riidanalaisessa päätöksessä arvioitujen kansallisten toimenpiteiden edunsaajien tarjoamat palvelut ja näin ollen ensiksi mainitut ”saattaisivat olla – – kilpailutilanteessa” viimeksi mainittujen kanssa.

45 Tässä päättelyssä on oikeudellinen virhe, kuten komissio perustellusti väittää.

46 Vaikka unionin tuomioistuinten asiana ei ole tutkittavaksi ottamista koskevan arvioinnin yhteydessä lausua lopullisesti kilpailusuhteesta kantajan ja riidanalaisen päätöksen kaltaisessa valtiontukia koskevassa komission päätöksessä arvioitujen kansallisten toimenpiteiden edunsaajien välillä (ks. vastaavasti tuomio 28.1.1986, Cofaz ym. v. komissio, 169/84, EU:C:1986:42, 28 kohta ja tuomio 20.12.2017, Binca Seafoods v. komissio, C-268/16 P, EU:C:2017:1001, 59 kohta), sitä, koskeeko toimenpide tällaista kantajaa suoraan, ei voida päätellä yksinomaan mahdollisesta kilpailusuhteesta valituksenalaisissa tuomioissa todetun tavoin.

47 Siltä osin kuin se, että toimen katsotaan koskevan yksityistä suoraan, edellyttää, että riidanalaisella toimella on välittömiä vaikutuksia kantajan oikeusasemaan, unionin tuomioistuinten on selvitettävä, onko kantaja esittänyt asianmukaisesti syitä sille, että komission päätös voi asettaa kantajan epäedulliseen kilpailutilanteeseen ja näin ollen vaikuttaa tämän oikeusasemaan.

48 On kuitenkin huomautettava, että vaikka unionin yleisen tuomioistuimen esittämät perustelut olisivat unionin oikeuden vastaisia, tällainen oikeudenvastaisuus ei voi johtaa tuomion kumoamiseen vaan perustelut on korvattava uusilla perusteluilla, jos tuomiolauselman tueksi on sellaisia muita perusteluja, että siitä ilmenevä lopputulos on perusteltu (tuomio 26.7.2017, neuvosto v. LTTE, C-599/14 P, EU:C:2017:583, 75 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

49 Tästä on kyse käsiteltävässä asiassa.

50 Ferraccin ja Scuola Elementare Maria Montessorin unionin yleiseen tuomioistuimeen jättämistä kannekirjelmistä ilmenee, että nämä väittivät – esittäen näyttöä ja ilman että komissio sitä tältä osin kiisti –, että kummankin toimitilat sijaitsivat samankaltaista toimintaa harjoittavien kirkollisten tai uskonnollisten yhteisöjen välittömässä läheisyydessä ja ne toimivat näin ollen samoilla palvelumarkkinoilla ja maantieteellisillä markkinoilla. Koska riidanalaisessa päätöksessä arvioidut kansalliset toimenpiteet lähtökohtaisesti saattoivat koskea näitä yhteisöjä, on katsottava, että Ferracci ja Scuola Elementare Maria Montessori ovat osoittaneet asianmukaisesti, että riidanalainen päätös saattoi asettaa nämä epäedulliseen kilpailutilanteeseen ja vaikutti näin ollen suoraan näiden oikeusasemaan ja erityisesti näiden oikeuteen olla kärsimättä vääristyneestä kilpailusta mainituilla markkinoilla kyseessä olevien toimenpiteiden vuoksi.

51 Toisin kuin komissio väittää, tätä päätelmää ei saata kyseenalaiseksi 28.4.2015 annettu tuomio T & L Sugars ja Sidul Açúcares v. komissio (C-456/13 P, EU:C:2015:284) eikä 17.9.2015 annettu tuomio Confederazione Cooperative Italiane ym. v. Anicav ym. (C-455/13 P, C-457/13 P ja C-460/13 P, ei julkaistu, EU:C:2015:616). Vaikka unionin tuomioistuin totesi kyseisissä tuomioissaan, että pelkästään siitä, että yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevien säännösten nojalla kantaja asetetaan epäedulliseen kilpailutilanteeseen, ei sinänsä voida päätellä, että nämä säännökset vaikuttavat kyseisen kantajan oikeusasemaan, tätä oikeuskäytäntöä ei voida soveltaa valtiontuen saajien kilpailijoiden nostamiin kanteisiin.

52 Tapaukset, joihin edellisessä kohdassa viitataan, eivät nimittäin koske valtiontukisääntöjä, joiden tarkoituksena on nimenomaan kilpailun säilyttäminen, kuten tämän tuomion 43 kohdassa on muistutettu.

53 Tämän vuoksi Ferraccin ja Scuola Elementare Maria Montessorin kanteet täyttivät ensimmäisen tämän tuomioin 42 kohdassa mainituista kahdesta kriteeristä.

54 Siltä osin kuin on kyse toisesta kriteeristä, unionin yleinen tuomioistuin totesi 15.9.2016 antamansa tuomion Scuola Elementare Maria Montessori v. komissio (T-220/13, ei julkaistu, EU:T:2016:484) 45 kohdassa ja 15.9.2016 antamansa tuomion Ferracci v. komissio (T-219/13, EU:T:2016:485) 48 kohdassa, että riidanalaisen päätöksen täytäntöönpano on sen ensimmäisen, toisen ja kolmannen osan osalta täysin automaattista ja yksinomaan unionin lainsäädäntöön perustuvaa eikä edellytä välissä olevien sääntöjen soveltamista. Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 52 kohdassa todennut, tässä päätelmässä, jota komissio ei ole käsiteltävissä valituksissa kiistänyt, ei ole oikeudellista virhettä.

55 Tästä seuraa, että unionin yleinen tuomioistuin totesi perustellusti, että riidanalainen päätös koski Ferraccia ja Scuola Elementare Maria Montessoria suoraan. Näin ollen komission valitusten ainoan valitusperusteen toinen osa on hylättävä.

Kolmas osa

Asianosaisten lausumat

56 Komissio väittää, että unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen katsoessaan, että kansalliset toimet, joilla riidanalaisessa päätöksessä tarkoitetut toimenpiteet pantiin täytäntöön, eivät olleet täytäntöönpanotoimenpiteitä Ferracciin ja Scuola Elementare Maria Montessoriin nähden. Unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi virheellisesti komission väitteen, jonka mukaan Ferracci ja Scuola Elementare Maria Montessori olisivat voineet vaatia näiden kilpailijoille myönnettyä suotuisaa verokohtelua, ja mikäli tämä vaatimus olisi hylätty, riitauttaa veroviranomaisen päätöksen kansallisessa tuomioistuimessa ja samalla kyseenalaistaa riidanalaisen päätöksen pätevyyden. Unionin yleisen tuomioistuimen lähestymistapa olisi ristiriidassa unionin tuomioistuimen 19.12.2013 antamastaan tuomiosta Telefónica v. komissio (C-274/12 P, EU:C:2013:852) lähtien kehittämän oikeuskäytännön kanssa.

57 Scuola Elementare Maria Montessori kiistää nämä perustelut.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

58 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 263 artiklan neljännen kohdan kolmannessa osassa tarkoitettua ilmaisua ”joka ei edellytä täytäntöönpanotoimenpiteitä” on tulkittava kyseisen määräyksen tarkoituksen valossa, jona on – kuten määräyksen syntyhistoriasta ilmenee – sen välttäminen, että yksityisen olisi rikottava lakia voidakseen saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Kun sääntelytoimella on välittömiä vaikutuksia luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön oikeusasemaan eikä täytäntöönpanotoimenpiteitä tarvita, kyseinen henkilö voisi jäädä ilman tehokasta tuomioistuimen tarjoamaa oikeussuojaa, jos sillä ei olisi oikeussuojakeinoa unionin tuomioistuimissa edellä mainitun sääntelytoimen laillisuuden kyseenalaistamiseksi. Täytäntöönpanotoimenpiteiden puuttuessa luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö voisi näet – vaikka kyseessä oleva toimi koskee sitä suoraan – saattaa kyseisen toimen tuomioistuinvalvonnan piiriin vasta rikottuaan ensin mainitun toimen säännöksiä ja vetoamalla sitten niiden lainvastaisuuteen menettelyissä, jotka on pantu sitä vastaan vireille kansallisissa tuomioistuimissa (tuomio 19.12.2013, Telefónica v. komissio, C-274/12 P, EU:C:2013:852, 27 kohta ja tuomio 13.3.2018, European Union Copper Task Force v. komissio, C-384/16 P, EU:C:2018:176, 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

59 Sen sijaan silloin, kun sääntelytoimi edellyttää täytäntöönpanotoimenpiteitä, unionin oikeusjärjestyksen kunnioittamista koskeva tuomioistuinvalvonta varmistetaan riippumatta siitä, ovatko mainitut toimenpiteet unionin vai jäsenvaltioiden toteuttamia. Luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä, jotka eivät voi SEUT 263 artiklan neljännessä kohdassa tarkoitettujen tutkittavaksi ottamisen edellytysten vuoksi riitauttaa unionin sääntelytoimea suoraan unionin tuomioistuimissa, suojellaan siltä, että niihin sovelletaan tällaista toimea, antamalla niille mahdollisuus riitauttaa tällaisen toimen edellyttämät täytäntöönpanotoimenpiteet (tuomio 19.12.2013, Telefónica v. komissio, C-274/12 P, EU:C:2013:852, 28 kohta ja tuomio 13.3.2018, European Union Copper Task Force v. komissio, C-384/16 P, EU:C:2018:176, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

60 Jos tällaisen toimen täytäntöönpano kuuluu unionin toimielimille, elimille tai laitoksille, kyseiset luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt voivat nostaa unionin tuomioistuimissa suoran kanteen soveltamistoimista SEUT 263 artiklan neljännessä kohdassa tarkoitetuin edellytyksin ja vedota kyseisen kanteen tueksi SEUT 277 artiklan nojalla kyseessä olevan perustoimen lainvastaisuuteen. Jos täytäntöönpano kuuluu jäsenvaltioille, nämä henkilöt voivat vedota kyseisen perustoimen pätemättömyyteen kansallisissa tuomioistuimissa ja saada nämä esittämään SEUT 267 artiklan mukaisesti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksiä (tuomio 19.12.2013, Telefónica v. komissio, C-274/12 P, EU:C:2013:852, 29 kohta ja tuomio 13.3.2018, European Union Copper Task Force v. komissio, C-384/16 P, EU:C:2018:176, 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

61 Unionin tuomioistuin on toistuvasti katsonut, että kun arvioidaan sitä, edellyttääkö sääntelytoimi täytäntöönpanotoimenpiteitä, on kiinnitettävä huomiota sen henkilön asemaan, joka vetoaa kanneoikeuteen SEUT 263 artiklan neljännen kohdan kolmannen osan perusteella. On siis merkityksetöntä, edellyttääkö kyseinen toimi täytäntöönpanotoimenpiteitä muihin yksityisiin nähden. Lisäksi tässä arvioinnissa on käytettävä perustana yksinomaan kanteen kohdetta (ks. vastaavasti tuomio 19.12.2013, Telefónica v. komissio, C-274/12 P, EU:C:2013:852, 30 ja 31 kohta; tuomio 27.2.2014, Stichting Woonpunt ym. v. komissio, C-132/12 P, EU:C:2014:100, 50 ja 51 kohta ja tuomio 13.3.2018, European Union Copper Task Force v. komissio, C-384/16 P, EU:C:2018:176, 38 ja 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

62 Käsiteltävässä asiassa – siltä osin kuin Ferraccin ja Scuola Elementare Maria Montessorin kanteissa vaaditaan riidanalaisen päätöksen ensimmäisen osan kumoamista – on katsottava, kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 69 kohdassa todennut, että kyseistä ensimmäistä osaa koskevan päätöksen, jolla päätettiin olla perimättä takaisin sääntöjenvastaisina ja sisämarkkinoille soveltumattomina pidettyjä valtiontukia, oikeusvaikutusten toteutuminen ei edellyttänyt Ferracciin ja Scuola Elementare Maria Montessoriin nähden mitään täytäntöönpanotoimenpiteitä, jotka voisivat olla tuomioistuinvalvonnan kohteena unionin tuomioistuimissa tai kansallisissa tuomioistuimissa. Unionin yleinen tuomioistuin on siis perustellusti katsonut, ettei kyseinen osa edellytä SEUT 263 artiklan neljännen kohdan kolmannessa osassa tarkoitettuja täytäntöönpanotoimenpiteitä Ferracciin ja Scuola Elementare Maria Montessoriin nähden. Komissio ei myöskään esitä perusteluita kyseisen päätelmän kyseenalaistamiseksi.

63 Siltä osin kuin on kyse riidanalaisen päätöksen toisesta ja kolmannesta osasta, joissa komissio totesi, etteivät tuloverosäännösten koonnoksen 149 §:n 4 momentti ja yhtenäistä kiinteistöveroa koskevassa säännöstössä säädetty vapautus olleet SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, on huomautettava, että unionin tuomioistuin on todennut lukuisia kertoja, että tukiohjelman käyttöön ottamista koskevat kansalliset säännökset sekä toimet, joilla nämä säännökset pannaan täytäntöön, kuten verotuspäätös, ovat tukiohjelman edunsaajiin nähden täytäntöönpanotoimenpiteitä, joita edellytetään päätöksessä, jolla mainittu tukiohjelma todetaan sisämarkkinoille soveltumattomaksi tai jolla sama tukiohjelma todetaan sisämarkkinoille soveltuvaksi sillä edellytyksellä, että kyseessä oleva jäsenvaltio noudattaa sitoumuksiaan (ks. vastaavasti tuomio 19.12.2013, Telefónica v. komissio, C-274/12 P, EU:C:2013:852, 35 ja 36 kohta; tuomio 27.2.2014, Stichting Woonpunt ym. v. komissio, C-132/12 P, EU:C:2014:100, 52 ja 53 kohta ja tuomio 27.2.2014, Stichting Woonlinie ym. v. komissio, C-133/12 P, EU:C:2014:105, 39 ja 40 kohta).

64 Kyseinen oikeuskäytäntö selittyy sillä, että tukijärjestelmän edunsaaja voi – edellyttäen että tämä täyttää kansallisessa lainsäädännössä asetetut ehdot tuen saamiselle – pyytää, että kansalliset viranomaiset myöntävät sille tuen sellaisena kuin se olisi myönnetty päätöksellä, johon ei liity ehtoja ja jossa mainittu järjestelmä todetaan sisämarkkinoille soveltuvaksi, ja riitauttaa kansallisessa tuomioistuimessa päätöksen, jolla kyseinen pyyntö hylättiin, vetoamalla komission päätöksen pätemättömyyteen, jolla tämä totesi kyseisen järjestelmän sisämarkkinoille soveltumattomaksi tai soveltuvaksi sillä edellytyksellä, että kyseessä oleva jäsenvaltio noudattaa sitoumuksiaan, ja saada kansalliset tuomioistuimet esittämään unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksiä kyseisen päätöksen pätevyydestä (ks. vastaavasti tuomio 19.12.2013, Telefónica v. komissio, C-274/12 P, EU:C:2013:852, 36 ja 59 kohta ja määräys 15.1.2015, Banco Bilbao Vizcaya Argentaria ja Telefónica v. komissio, C-587/13 P ja C-588/13 P, ei julkaistu, EU:C:2015:18, 49 ja 65 kohta).

65 Kyseistä oikeuskäytäntöä ei voida kuitenkaan soveltaa kansallisen toimenpiteen, jonka ei ole katsottu olevan SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, edunsaajien kilpailijoiden – kuten Ferraccin ja Scuola Elementare Maria Montessorin – tilanteeseen. Tällaisen kilpailijan tilanne eroaa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettujen tuensaajien tilanteesta siten, että tämä kilpailija ei täytä kyseessä olevan kansallisen toimenpiteen mukaisia ehtoja kyseisen tuen saamiselle.

66 Tässä tilanteessa olisi – kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 71 kohdassa – keinotekoista vaatia kyseistä kilpailijaa ensin pyytämään kansallisia viranomaisia myöntämään sille kyseinen tuki ja sitten riitauttamaan päätös, jolla tämä pyyntö hylättiin, kansallisessa tuomioistuimessa ja näin saada tämä esittämään unionin tuomioistuimelle kysymys mainittua toimenpidettä koskevan komission päätöksen pätevyydestä.

67 Unionin yleinen tuomioistuin katsoi siis perustellusti, ettei riidanalainen päätös edellyttänyt sen ensimmäisessä, toisessa eikä kolmannessakaan osassa täytäntöönpanotoimenpiteitä Ferracciin ja Scuola Elementare Maria Montessoriin nähden.

68 Tämän seurauksena komission ainoan valitusperusteen kolmas osa on hylättävä ja näin ollen kyseiset valitukset on hylättävä kokonaisuudessaan.

Scuola Elementare Maria Montessorin valitus asiassa C-622/16 P

Ensimmäinen valitusperuste

Asianosaisten lausumat

69 Scuola Elementare Maria Montessorin ensimmäinen valitusperuste, joka koskee sitä, että unionin tuomioistuin vahvisti riidanalaisen päätöksen ensimmäisen osan, jakautuu neljään osaan. Ensimmäisessä osassa Scuola Elementare Maria Montessori väittää, että unionin yleinen tuomioistuin sovelsi virheellisesti SEUT 108 artiklaa, asetuksen N:o 659/1999 14 artiklan 1 kohtaa ja SEU 4 artiklan 3 kohtaa katsoessaan, että komissio saattoi todeta jo muodollisen tutkintamenettelyn aikana, että sääntöjenvastaisten tukien takaisinperiminen oli täydellisen mahdotonta, eikä vasta takaisinperintämääräyksen täytäntöönpanon yhteydessä. Sääntöjenvastaisten tukien takaisinperimisen täydellinen mahdottomuus ei ole asetuksen N:o 659/1999 14 artiklan 1 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitettu unionin oikeuden yleinen periaate.

70 Toisessa ja kolmannessa osassa Scuola Elementare Maria Montessori väittää, että unionin yleinen tuomioistuin tulkitsi virheellisesti täydellisen mahdottomuuden käsitettä vahvistaessaan riidanalaisen päätöksen ensimmäisen osan, koska komissio päätteli kyseessä olevien sääntöjenvastaisten tukien takaisinperimisen täydellisen mahdottomuuden ainoastaan siitä, että italialaisista kiinteistö- ja

verotietokannoista oli mahdoton saada tarvittavia tietoja kyseisten tukien takaisinperimiseksi. Tällainen seikka on puhtaasti sisäinen vaikeus, eikä siitä voida unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan päätellä, että kyseisiä tukia on mahdoton periä takaisin.

71 Lisäksi unionin yleinen tuomioistuin arvioi virheellisesti todistustaakan jakamista, kun se hylkäsi Scuola Elementare Maria Montessorin väitteet, joiden mukaan käytettävissä olisi ollut vaihtoehtoisia tapoja, joiden avulla kyseessä olevien tukien takaisinperiminen olisi ollut mahdollista. Scuola Elementare Maria Montessorin mukaan sen tehtävänä ei ollut osoittaa, että tukien takaisinperiminen on mahdollista, vaan Italian tasavallan oli tehtävä vilpitöntä yhteistyötä komission kanssa esittämällä vaihtoehtoisia tapoja, joiden avulla takaisinperiminen olisi ollut mahdollista edes osittain.

72 Neljännessä osassa Scuola Elementare Maria Montessori moittii unionin yleistä tuomioistuinta siitä, että se otti selvitysaineiston vääristyneellä tavalla huomioon, kun se katsoi, että italialaisista kiinteistö- ja verotietokannoista oli mahdoton saada tarvittavia tietoja kyseisten tukien takaisinperimiseksi.

73 Komissio vastaa Italian tasavallan tukemana ensimmäisen osan osalta, että jättäessään riidanalaisessa päätöksessä määräämättä tukien takaisinperimisestä se noudatti asetuksen N:o 659/1999 14 artiklan 1 kohtaa, jossa kielletään komissiota vaatimasta sääntöjenvastaisen tuen takaisinperimistä, jos tämä olisi unionin oikeuden jonkin yleisen periaatteen vastaista. Koska yksi näistä yleisistä periaatteista on, että ”ketään ei velvoiteta mahdottomaan”, komissio ei voi laillisesti asettaa takaisinperimisvelvoitetta, jonka täyttäminen on objektiivisella ja absoluuttisella tavalla mahdotonta.

74 Toisen ja kolmannen osan osalta komissio väittää, että täydellinen mahdottomuus periä takaisin sääntöjenvastaisia tukia voi johtua myös asianomaisesta kansallisesta lainsäädännöstä. Väitteillä, joiden mukaan käytettävissä olisi ollut vaihtoehtoisia tapoja, joiden avulla kyseessä olevien tukien takaisinperiminen olisi ollut mahdollista, kyseenalaistettaisiin tosiseikkoja koskevat arvioinnit, jotka eivät voi olla valituksen kohteena. Yleisten periaatteiden mukaan todistustaakka siitä, että tällaisia menetelmiä on käytettävissä, on Scuola Elementare Maria Montessorilla, joka tätä esitti.

75 Siltä osin kuin on kyse neljännestä osasta, väitettä selvitysaineiston huomioon ottamisesta vääristyneellä tavalla ei komission mukaan voida ottaa tutkittavaksi ja väite on joka tapauksessa perusteeton.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

76 Siltä osin kuin on kyse ensimmäisen valitusperusteen ensimmäisestä osasta, on muistutettava, että asetuksen N:o 659/1999 14 artiklan 1 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan sääntöjenvastaista tukea koskevissa kielteisissä päätöksissä komissio päättää, että asianomaisen jäsenvaltion on toteutettava kaikki tarpeelliset toimenpiteet tuen perimiseksi takaisin tuensaajalta.

77 Tältä osin vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että sääntöjenvastaisten tukien takaisinperintää koskeva määräys on johdonmukainen ja tavallinen seuraus siitä, että tuet on todettu sääntöjenvastaisiksi. Tällaisen määräyksen pääasiallinen tavoite on poistaa kilpailun vääristymä, joka on aiheutunut sääntöjenvastaisesta tuesta saadusta kilpailuedusta (ks. vastaavasti tuomio 15.12.2005, Unicredito Italiano, C-148/04, EU:C:2005:774, 113 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; tuomio 1.10.2015, Electrabel ja Dunamenti Erőmű v. komissio, C-357/14 P, EU:C:2015:642, 111 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 21.12.2016, komissio v. Aer Lingus ja Ryanair Designated Activity, C-164/15 P ja C-165/15 P, EU:C:2016:990, 116 kohta).

78 Asetuksen N:o 659/1999 14 artiklan 1 kohdan toisen virkkeen mukaan komissio ei kuitenkaan saa vaatia tuen takaisinperimistä, jos tämä olisi unionin oikeuden jonkin yleisen periaatteen vastaista.

79 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 107 ja 110 kohdassa todennut, periaate, jonka mukaan ”ketään ei velvoiteta mahdottomaan”, kuuluu unionin oikeuden yleisiin oikeusperiaatteisiin (ks. vastaavasti tuomio 3.3.2016, Daimler, C-179/15, EU:C:2016:134, 42 kohta).

80 Vaikka unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että ainoa peruste, johon jäsenvaltio voi puolustuksekseen vedota komission SEUT 108 artiklan 2 kohdan nojalla nostamaa jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevaa kannetta vastaan, on täydellinen mahdottomuus panna asianmukaisesti täytäntöön mainitun toimielimen päätös, jolla kyseessä oleva tuki määrätään perittäväksi takaisin (ks. vastaavasti tuomio 15.1.1986, komissio v. Belgia, 52/84, EU:C:1986:3, 14 kohta; tuomio 1.6.2006, komissio v. Italia, C-207/05, ei julkaistu, EU:C:2006:366, 45 kohta ja tuomio 9.11.2017, komissio v. Kreikka, C-481/16, ei julkaistu, EU:C:2017:845, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), tämä oikeuskäytäntö koskee kuitenkin ainoastaan perusteita, joihin jäsenvaltio voi vedota puolustuksekseen komission takaisinperintämääräystä vastaan, eikä sitä, voidaanko kyseessä olevien tukien takaisinperinnän täydellinen mahdottomuus todeta jo muodollisen tutkintamenettelyn aikana.

81 Lisäksi ja etenkin Scuola Elementare Maria Montessorin väite, jonka mukaan sääntöjenvastaisten tukien takaisinperinnän täydellinen mahdottomuus voidaan todeta vasta takaisinperintämääräyksen antamisen jälkeen, on ristiriidassa asetuksen N:o 659/1999 14 artiklan 1 kohdan toisen virkkeen sanamuodon kanssa, josta ilmenee, ettei komission tule antaa takaisinperintämääräystä, jos tämä olisi unionin oikeuden jonkin yleisen periaatteen vastaista.

82 Unionin tuomioistuin on tältä osin jo todennut, ettei komissio voi antaa takaisinperintämääräystä, jonka täytäntöönpano on sen antamisesta alkaen objektiivisella ja absoluuttisella tavalla mahdotonta, ja tällainen määräys olisi pätemätön (ks. vastaavasti tuomio 17.6.1999, Belgia v. komissio, C-75/97, EU:C:1999:311, 86 kohta).

83 Siltä osin kuin Scuola Elementare Maria Montessori perustaa ensimmäisen valitusperusteensa ensimmäisen osan myös vilpittömän yhteistyön periaatteeseen, on muistutettava, että SEU 4 artiklan 3 kohdan mukaan kyseistä periaatetta sovelletaan koko sen menettelyn aikana, kun toimenpidettä tutkitaan valtiontukia koskevien unionin oikeussääntöjen nojalla (ks. vastaavasti tuomio 15.11.2011, komissio ja Espanja v. Government of Gibraltar ja Yhdistynyt kuningaskunta, C-106/09 P ja C-107/09 P, EU:C:2011:732, 147 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 21.12.2016, Club Hotel Loutraki ym. v. komissio, C-131/15 P, EU:C:2016:989, 34 kohta).

84 Jos asianomainen jäsenvaltio väittää – kuten käsiteltävässä asiassa – jo muodollisen tutkintamenettelyn aikana, että takaisinperiminen on täydellisen mahdotonta, vilpittömän yhteistyön periaate velvoittaa kyseistä jäsenvaltiota esittämään jo tässä vaiheessa komission arvioitavaksi väitteen taustalla olevat syyt ja komissiota tutkimaan nämä syyt perusteellisesti. Näin ollen – toisin kuin Scuola Elementare Maria Montessori väittää – komissiolla ei kyseisen periaatteen nojalla ole velvollisuutta liittää jokaiseen päätökseen, jossa tuet todetaan sääntöjenvastaisiksi ja sisämarkkinoille soveltumattomiksi, takaisinperintämääräystä, vaan komissiolla on velvollisuus ottaa huomioon asianomaisen jäsenvaltion sille esittämät perustelut takaisinperinnän täydellisestä mahdottomuudesta.

85 Tästä seuraa, että ensimmäisen valitusperusteen ensimmäinen osa on hylättävä.

86 Siltä osin kuin on kyse ensimmäisen valitusperusteen neljännestä osasta, on muistutettava, että valittajan, joka väittää unionin yleisen tuomioistuimen ottaneen selvitysaineiston huomioon vääristyneellä tavalla, on SEUT 256 artiklan, Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 58 artiklan ensimmäisen kohdan ja unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 168 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan ilmoitettava täsmällisesti ne seikat, jotka se katsoo unionin yleisen tuomioistuimen ottaneen huomioon vääristyneellä tavalla, ja näytettävä toteen ne arviointivirheet, joiden takia unionin yleinen tuomioistuin on valittajan mukaan päätynyt niiden ottamiseen huomioon vääristyneellä tavalla. Lisäksi unionin tuomioistuimen vakiintuneessa oikeuskäytännössä on katsottu,

että vääristyneellä tavalla huomioon ottamisen on ilmettävä asiakirja-aineistosta selvästi ilman, että tosiseikastoa ja selvitystä on tarpeen ryhtyä arvioimaan uudelleen (ks. vastaavasti tuomio 9.6.2011, Comitato ”Venezia vuole vivere” ym. v. komissio, C-71/09 P, C-73/09 P ja C-76/09 P, EU:C:2011:368, 152 ja 153 kohta ja tuomio 8.3.2016, Kreikka v. komissio, C-431/14 P, EU:C:2016:145, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

87 Käsiteltävässä asiassa Scuola Elementare Maria Montessori viittaa mainitun neljännen osan yhteydessä ainoastaan komission 17.9.2015 päivättyyn vastaukseen, jonka komissio antoi 15.9.2016 annetun tuomion Scuola Elementare Maria Montessori v. komissio (T-220/13, ei julkaistu, EU:T:2016:484) 100 kohdassa mainittuun unionin yleisen tuomioistuimen prosessinjohtotoimena esittämään kysymykseen ja jossa komissio esitti verotietokantoja koskevat Italian lainsäädännön säännökset.

88 Yhtäältä on todettava, ettei Scuola Elementare Maria Montessori kiistä mainitun selvitysaineiston – sellaisena kuin se ilmenee kyseisen tuomion 101 ja 102 kohdasta – sisällön esitystapaa vaan se kyseenalaistaa yksinomaan unionin yleisen tuomioistuimen tämän selvitysaineiston perusteella suorittaman arvioinnin. Toisaalta Scuola Elementare Maria Montessori ei ole osoittanut, millä tavalla unionin yleisen tuomioistuimen arviointi, jonka mukaan italialaisista verotietokannoista ei ollut mahdollista selvittää taannehtivasti, millaista toimintaa kiinteistöveroa koskevan vapautuksen saaneet yhteisöt harjoittivat kiinteistöissään, eikä laskea sääntöjenvastaisesti saatujen vapautusten määrää, on ilmeisen virheellinen.

89 Näin ollen ensimmäisen valitusperusteen neljäs osa ei voi menestyä.

90 Siltä osin kuin on kyse ensimmäisen valitusperusteen toisesta ja kolmannesta osasta, joita on tarkasteltava yhdessä, on muistutettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön, joka koskee jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevia kanteita, jotka on nostettu sääntöjenvastaisesti myönnettyjen tukien takaisinperintään velvoittavan päätöksen rikkomisesta, mukaan jäsenvaltio, joka kohtaa ennalta arvaamattomia tai yllättäviä vaikeuksia tai havaitsee seurauksia, joita komissio ei ole ottanut huomioon, on annettava komission arvioida näitä vaikeuksia ja ehdotettava asianmukaisia muutoksia kyseessä olevaan päätökseen. Tällaisessa tilanteessa jäsenvaltion ja komission on vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaisesti toimittava yhdessä vilpittömässä mielessä, jotta kyseiset vaikeudet voitettaisiin noudattaen täysimääräisesti EUT-sopimuksen määräyksiä ja erityisesti sen valtiontukia koskevia määräyksiä (ks. vastaavasti tuomio 2.7.2002, komissio v. Espanja, C-499/99, EU:C:2002:408, 24 kohta ja tuomio 22.12.2010, komissio v. Italia, C-304/09, EU:C:2010:812, 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

91 Täytäntöönpanon täydellistä mahdottomuutta koskeva edellytys ei kuitenkaan täyty silloin, jos vastaajana oleva jäsenvaltio vain ilmoittaa komissiolle, että päätöksen täytäntöönpanossa on sisäisiä vaikeuksia, jotka ovat luonteeltaan oikeudellisia tai poliittisia tai käytännön vaikeuksia ja sellaisenaan luettavissa kansallisten viranomaisten omista teoista tai laiminlyönneistä johtuviksi, ja jos jäsenvaltio ei ryhdy todellisiin toimenpiteisiin kyseisiä yrityksiä vastaan periäkseen tuen takaisin ja jos se ei ehdota komissiolle sellaisia vaihtoehtoisia päätöksen täytäntöönpanotapoja, joiden avulla nämä vaikeudet voitaisiin voittaa (ks. vastaavasti tuomio 13.11.2008, komissio v. Ranska, C-214/07, EU:C:2008:619, 50 kohta ja tuomio 12.2.2015, komissio v. Ranska, C-37/14, ei julkaistu, EU:C:2015:90, 66 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

92 Kyseistä oikeuskäytäntöä voidaan soveltaa soveltuvin osin muodollisen tutkintamenettelyn aikana sen arvioimiseksi, onko sääntöjenvastaisten tukien takaisinperiminen täydellisen mahdotonta. Jäsenvaltion, jolla on menettelyn tässä vaiheessa vaikeuksia periä takaisin kyseessä olevia tukia, on annettava komission arvioida näitä vaikeuksia ja tehtävä vilpitöntä yhteistyötä komission kanssa vaikeuksien voittamiseksi, esimerkiksi ehdottamalla tälle vaihtoehtoisia tapoja, joiden avulla kyseisten tukien takaisinperiminen olisi mahdollista ainakin osittain. Komissio on kaikissa olosuhteissa velvollinen tutkimaan perusteellisesti esitetyt vaikeudet ja takaisinperimisen osalta ehdotetut vaihtoehtoiset tavat.

Tukien takaisinperiminen on objektiivisella ja absoluuttisella tavalla mahdotonta ainoastaan silloin, jos komissio toteaa tällaisen perusteellisen tutkinnan jälkeen, että ei ole sellaisia vaihtoehtoisia tapoja, joilla kyseiset sääntöjenvastaiset tuet saataisiin perittyä takaisin ainakin osittain.

93 Nyt käsiteltävässä asiassa 15.9.2016 annetun tuomion Scuola Elementare Maria Montessori v. komissio (T-220/13, ei julkaistu, EU:T:2016:484) 76 ja 85 kohdasta ilmenee, että komissio on riidanalaisen päätöksen ensimmäisessä osassa johtanut kyseessä olevien sääntöjenvastaisten tukien takaisinperimisen täydellisen mahdottomuuden ainoastaan siitä seikasta, että italialaisista kiinteistö- ja verotietokannoista oli mahdoton saada tarvittavia tietoja kyseisten tukien takaisinperimiseksi, eikä se lainkaan tutkinut, onko mahdollisesti vaihtoehtoisia tapoja, joiden avulla kyseiset tuet saataisiin perittyä takaisin ainakin osittain.

94 Unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen vahvistamalla kyseisen päätöksen tältä osin.

95 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 116 ja 117 kohdassa, sen seikan, ettei kyseessä olevien sääntöjenvastaisten tukien takaisinperimiseksi tarvittavia tietoja ollut mahdollista saada italialaisista kiinteistö- ja verotietokannoista, on katsottava johtuvan sisäisistä vaikeuksista, jotka ovat sellaisenaan luettavissa kansallisten viranomaisten omien tekojen tai laiminlyöntien syyksi. Tämän tuomion 91 kohdassa mainitun unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tällaiset sisäiset vaikeudet eivät riitä siihen, että takaisinperintä katsotaan täydellisen mahdottomaksi.

96 Kuten tämän tuomion 90–92 kohdasta ilmenee, sääntöjenvastaisten tukien takaisinperiminen on objektiivisella ja absoluuttisella tavalla mahdotonta ainoastaan silloin, jos komissio toteaa perusteellisen tutkinnan jälkeen, että kaksi kumulatiivista edellytystä täyttyvät, eli että kyseessä olevalla jäsenvaltiolla todellisuudessa on ne vaikeudet, joihin se vetoaa, ja että vaihtoehtoisia tapoja tukien takaisinperimiseksi ei ole. Kuten tämän tuomion 93 kohdassa on todettu, unionin yleinen tuomioistuin vahvisti riidanalaisen päätöksen ensimmäisen osan siitä huolimatta, ettei komissio ollut suorittanut kyseisen päätöksen osalta perusteellista tutkintaa sen arvioimiseksi, onko jälkimmäinen näistä edellytyksistä täyttynyt.

97 Oikeudellinen virhe, joka siten rasittaa unionin yleisen tuomioistuimen 15.9.2016 antamaa tuomiota Scuola Elementare Maria Montessori v. komissio (T-220/13, ei julkaistu, EU:T:2016:484), on päällekkäinen sen virheen kanssa, jonka unionin yleinen tuomioistuin teki hylätessään kyseisen tuomion 86 ja 104–110 kohdassa Scuola Elementare Maria Montessorin väitteen – jonka mukaan komission olisi pitänyt tutkia, voidaanko kyseinen tuki periä ainakin osittain takaisin käyttämällä vaihtoehtoisia tapoja – sillä perusteella, ettei Scuola Elementare Maria Montessori ollut osoittanut, että niitä on.

98 Koska komissio on asetuksen N:o 659/1999 14 artiklan 1 kohdan mukaan lähtökohtaisesti velvollinen antamaan takaisinperintämääräyksen sääntöjenvastaisesta tuesta ja määräyksen antamatta jättäminen on mahdollista ainoastaan poikkeuksellisesti, komission tehtävänä oli osoittaa riidanalaisessa päätöksessä, että edellytykset sille, että se ei ollut velvollinen antamaan tällaista määräystä, olivat täyttyneet, eikä Scuola Elementare Maria Montessorin tehtävänä ollut osoittaa unionin yleisessä tuomioistuimessa, että tuet voitiin periä ainakin osittain takaisin käyttämällä vaihtoehtoisia tapoja. Näin ollen unionin yleinen tuomioistuin ei voinut vain tyytyä toteamaan, ettei Scuola Elementare Maria Montessori ollut osoittanut unionin yleisessä tuomioistuimessa, että tällaisia vaihtoehtoisia tapoja on.

99 Tämän vuoksi ensimmäisen valitusperusteen toinen ja kolmas osa on hyväksyttävä ja valitusperuste on hylättävä muilta osin.

Toinen valitusperuste

Asianosaisten lausumat

100 Scuola Elementare Maria Montessori väittää, että unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisia virheitä katsoessaan, ettei vapautus yhtenäisestä kiinteistöverosta, jota riidanalaisen päätöksen kolmas osa koskee, ole SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, koska vapautusta ei voitu soveltaa taloudelliseen toimintaan. Scuola Elementare Maria Montessori väittää, että unionin yleinen tuomioistuin jätti huomiotta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön hylätessään väitteen, jonka mukaan kyseisen vapautuksen piiriin kuuluva toiminta oli vastikkeellista, sillä perusteella, että vapautusta sovelletaan ainoastaan opetustoimintaan, jota tarjotaan ilmaiseksi tai symbolisesta maksusta. Määrittelemällä maksu, joka kattaa murto-osan palvelun todellisista kustannuksista, symboliseksi Italian lainsäädännössä sallitaan se, että kyseessä oleva vapautus myönnetään toimijoille, jotka rahoittavat opetuspalvelunsa pääosin oppilailta tai näiden vanhemmilta saamillaan korvauksilla.

101 Lisäksi Scuola Elementare Maria Montessori arvostelee unionin yleistä tuomioistuinta siitä, että tämä katsoi, että se, ettei vapautusta yhtenäisestä kiinteistöverosta sovelleta taloudelliseen toimintaan, varmistetaan myös sillä, että kyseisen vapautuksen piiriin kuuluu yksinomaan toiminta, joka ei luonteensa vuoksi kilpaile voittoa tavoittelevien muiden toimijoiden kanssa. Tällä seikalla ei ole merkitystä opetustoiminnan kannalta, sillä kyseinen toiminta kilpailee luonteensa puolesta muiden markkinatoimijoiden harjoittaman toiminnan kanssa.

102 Komissio ja Italian tasavalta kiistävät nämä perustelut.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

103 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin kilpailuoikeus ja erityisesti SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu kielto koskevat yritysten toimintaa. Tässä yhteydessä yrityksen käsitteeseen kuuluvat kaikki taloudellista toimintaa harjoittavat yksiköt riippumatta niiden oikeudellisesta muodosta tai rahoitustavasta (ks. vastaavasti tuomio 10.1.2006, Cassa di Risparmio di Firenze ym., C-222/04, EU:C:2006:8, 107 kohta ja tuomio 27.6.2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, 39 ja 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

104 Taloudellista toimintaa on muun muassa kaikki toiminta, jossa palveluja tarjotaan tietyillä markkinoilla, toisin sanoen suorituksia, joista tavallisesti maksetaan korvaus. Korvauksen olennainen piirre on se, että korvaus on kyseessä olevan suorituksen taloudellinen vastike (ks. vastaavasti tuomio 11.9.2007, Schwarz ja Gootjes-Schwarz, C-76/05, EU:C:2007:492, 37 ja 38 kohta ja tuomio 27.6.2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, 45 ja 47 kohta).

105 Opetustoiminnan osalta unionin tuomioistuin on jo todennut, että opetuksessa, jota antavia oppilaitoksia rahoitetaan pääosin yksityisin varoin, jotka eivät ole peräisin palvelujen tarjoajalta itseltään, on kyse palvelusta, koska näiden oppilaitosten tavoitteena on tarjota palvelu korvausta vastaan (tuomio 27.6.2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

106 Käsiteltävässä asiassa unionin yleinen tuomioistuin totesi 15.9.2016 antamansa tuomion Scuola Elementare Maria Montessori v. komissio (T-220/13, ei julkaistu, EU:T:2016:484) 136 ja 140 kohdassa, että vapautusta yhtenäisestä kiinteistöverosta sovellettiin ainoastaan opetustoimintaan, jota tarjottiin ilmaiseksi tai symbolisesta maksusta, joka kattoi ainoastaan murto-osan palvelun todellisista kustannuksista, eikä tämä osa voinut olla sidoksissa kyseisiin kustannuksiin.

107 Tässä yhteydessä on muistettava, että kun on kyse unionin yleisen tuomioistuimen tekemästä kansallisen oikeuden tulkinnasta, unionin tuomioistuin on muutoksenhakuvaiheessa toimivaltainen selvittämään vain sen, onko kansallinen oikeus otettu huomioon vääristyneellä tavalla, minkä on käytävä ilmi selvästi asiakirja-aineistosta (tuomio 21.12.2016, komissio v. Hansestadt Lübeck, C-524/14 P, EU:C:2016:971, 20 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

108 Koska Scuola Elementare Maria Montessori ei vetoa lainkaan siihen, että kansallinen oikeus olisi otettu huomioon vääristyneellä tavalla, on heti aluksi syytä jättää tutkimatta väite, jonka mukaan Italian lainsäädännössä sallitaan kyseisen vapautuksen myöntäminen opetustoimintaan, jonka rahoittavat pääosin oppilaat tai näiden vanhemmat.

109 Siltä osin kuin on kyse Scuola Elementare Maria Montessorin väitteestä, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin jätti huomiotta tämän tuomion 103–105 kohdassa mainitun unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön, on katsottava, että – kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 142–144 kohdassa todennut – koska unionin yleinen tuomioistuin on kyseessä olevaa kansallista oikeutta tulkitessaan todennut, että vapautusta yhtenäisestä kiinteistöverosta sovelletaan ainoastaan opetustoimintaan, jota tarjotaan ilmaiseksi tai symbolisesta maksusta, joka ei ole sidoksissa mainitun palvelun kustannuksiin, se saattoi oikeudellista virhettä tekemättä hylätä Scuola Elementare Maria Montessorin väitteen, jonka mukaan kyseistä vapautusta sovelletaan opetustoimintaan, jota tarjotaan korvausta vastaan.

110 Siltä osin kuin Scuola Elementare Maria Montessori arvostelee unionin yleistä tuomioistuinta myös siitä, että tämä katsoi, että se, ettei vapautusta yhtenäisestä kiinteistöverosta sovelleta taloudelliseen toimintaan, varmistetaan myös sillä, että kyseisen vapautuksen piiriin kuuluu yksinomaan toiminta, joka ei luonteensa vuoksi kilpaile voittoa tavoittelevien muiden toimijoiden kanssa, sen väite on hylättävä tehottomana, koska se koskee ylimääräistä perustelua.

111 Tästä seuraa, että toinen valitusperuste on hylättävä.

112 Koska ensimmäisen valitusperusteen toinen ja kolmas osa on kuitenkin hyväksyttävä, 15.9.2016 annettu tuomio Scuola Elementare Maria Montessori v. komissio (T-220/13, ei julkaistu, EU:T:2016:484) on kumottava siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin vahvisti riidanalaisen päätöksen ensimmäisen osan. Valitus on hylättävä muilta osin.

Kanne unionin yleisessä tuomioistuimessa asiassa T-220/13

113 Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 61 artiklan ensimmäisen kohdan toisen virkkeen mukaan on niin, että jos muutoksenhaku katsotaan aiheelliseksi, unionin tuomioistuin voi silloin, kun unionin yleisen tuomioistuimen ratkaisu kumotaan, ratkaista asian lopullisesti, jos asia on ratkaisukelpoinen.

114 Käsiteltävässä asiassa tilanne on tällainen.

115 Tältä osin on riittävää todeta, että – kuten Scuola Elementare Maria Montessori väittää ensimmäisen kanneperusteensa yhteydessä – riidanalaisen päätöksen ensimmäisessä osassa on tämän tuomion 90–99 kohdassa esitetyistä syistä oikeudellinen virhe, koska komissio totesi vapautuksena kiinteistöverosta myönnettyjen sääntöjenvastaisten tukien takaisinperinnän olevan täydellisen mahdotonta tutkimatta perusteellisesti kaikkia unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä asetettuja edellytyksiä tällaisen päätelmän tekemiseksi.

116 Näin ollen Scuola Elementare Maria Montessorin ensimmäinen kanneperuste on hyväksyttävä ja riidanalainen päätös on kumottava tältä osin.

Oikeudenkäyntikulut

117 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 184 artiklan 2 kohdassa todetaan, että jos valitus on perusteeton tai jos valitus hyväksytään ja unionin tuomioistuin itse ratkaisee riidan lopullisesti, se tekee ratkaisun oikeudenkäyntikuluista. Kyseisen työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdan mukaan, jota sovelletaan valituksen käsittelyyn saman työjärjestyksen 184 artiklan 1 kohdan nojalla, asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut.

118 Mainitun työjärjestyksen 138 artiklan 3 kohdan, jota sovelletaan valituksen käsittelyyn saman työjärjestyksen 184 artiklan 1 kohdan nojalla, mukaan silloin, kun asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi, kukin vastaa omista kuluistaan. Unionin tuomioistuin voi kuitenkin päättää, että asianosainen vastaa omien kulujensa lisäksi osasta toisen asianosaisen kuluja, jos tämä on perusteltua asiassa ilmenneiden seikkojen vuoksi.

119 Työjärjestyksen 140 artiklan 1 kohdan mukaan, jota sovelletaan valituksen käsittelyyn saman työjärjestyksen 184 artiklan 1 kohdan nojalla, asiassa väliintulijoina olleet jäsenvaltiot ja toimielimet vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.

120 Siltä osin kuin käsiteltävässä asiassa on kyse valituksesta asiassa C-622/16 P, on käsiteltävän asian olosuhteiden perusteella päätettävä, että Scuola Elementare Maria Montessori vastaa puolesta omista oikeudenkäyntikuluistaan ja komissio vastaa omien kulujensa lisäksi puolesta Scuola Elementare Maria Montessorin kuluista. Siltä osin kuin on kyse unionin yleisessä tuomioistuimessa nostetusta kanteesta asiassa T-220/13 ja kun otetaan huomioon se seikka, että Scuola Elementare Maria Montessorin esittämistä valitusperusteista lopulta hyväksyttiin ainoastaan ensimmäinen, Scuola Elementare Maria Montessori vastaa kahdesta kolmasosasta komission oikeudenkäyntikuluista sekä kahdesta kolmasosasta omista kuluistaan, ja komissio vastaa kolmasosasta Scuola Elementare Maria Montessorin kuluista sekä kolmasosasta omista kuluistaan.

121 Siltä osin kuin on kyse valituksesta asiassa C-623/16 P, Scuola Elementare Maria Montessori on vaatinut komission velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja viimeksi mainittu on hävinnyt asian, joten komissio on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

122 Siltä osin kuin on kyse valituksesta asiassa C-624/16 P, Ferracci ei ole vaatinut komission velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikuluja ja viimeksi mainittu on hävinnyt asian, joten komission vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.

123 Italian tasavalta vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan asioissa C-622/16 P–C-624/16 P.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asiat seuraavasti:

1) **Unionin yleisen tuomioistuimen 15.9.2016 antama tuomio Scuola Elementare Maria Montessori vastaan komissio (T-220/13, ei julkaistu, EU:T:2016:484) kumotaan siltä osin kuin siinä hylättiin kanne, jonka Scuola Elementare Maria Montessori Srl nosti valtiontuesta SA.20829 (C 26/2010, ex NN 43/2010 (ex CP 71/2006)), ei-kaupallisten yhteisöjen tiettyihin tarkoituksiin käyttämille kiinteistöille myönnettävää vapautusta kunnallisesta kiinteistöverosta koskeva säännöstö, jonka Italia on toteuttanut, 19.12.2012 annetun komission päätöksen 2013/284/EU kumoamiseksi, siltä osin kuin Euroopan komissio ei määrännyt vapautuksena kiinteistöverosta (Imposta comunale sugli immobili) myönnettyjä sääntöjenvastaisia tukia perittäviksi takaisin.**

2) **Valitus asiassa C-622/16 P hylätään muilta osin.**

3) Päätös 2013/284 kumotaan siltä osin kuin Euroopan komissio ei määrännyt vapautuksena kiinteistöverosta (Imposta comunale sugli immobili) myönnettyjä sääntöjenvastaisia tukia perittäviksi takaisin.

4) Valitukset asioissa C-623/16 P ja C-624/16 P hylätään.

5) Scuola Elementare Maria Montessori Srl vastaa puolesta omista oikeudenkäyntikuluistaan, jotka ovat aiheutuneet valituksesta asiassa C-622/16 P, sekä kahdesta kolmasosasta komission oikeudenkäyntikuluista ja omista kuluistaan, jotka ovat aiheutuneet kanteesta unionin yleisessä tuomioistuimessa asiassa T-220/13.

6) Euroopan komissio vastaa kolmasosasta omista oikeudenkäyntikuluistaan, jotka ovat aiheutuneet kanteesta unionin yleisessä tuomioistuimessa asiassa T-220/13 sekä valituksista asioissa C-622/16 P–C-624/16 P aiheutuneista omista kuluistaan, ja kolmasosasta Scuola Elementare Maria Montessori Srl:n kuluista, jotka ovat aiheutuneet kanteesta unionin yleisessä tuomioistuimessa asiassa T-220/13, puolesta tämän kuluista, jotka ovat aiheutuneet valituksesta asiassa C-622/16 P, sekä tämän kuluista, jotka ovat aiheutuneet asiassa C-623/16 P.

7) Italian tasavalta vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan asioissa C-622/16 P–C-624/16 P.

Allekirjoitukset